

پایان و سر
پایان و سر

روان‌شناسی به روایت ادبیات و اسطوره

الح کا کوی

دانشگاه فرهنگیان - پردیس دکتر شریعتی مازندران

انتشارات هاوژین

سرشناسه: کاکویی، صالح، ۱۳۴۲
عنوان و نام پدیدآور: روانشناسی به روایت ادبیات و اسطوره / صالح کاکویی

مشخصات نشر: ساری: هاوژین، ۱۳۹۵

مشخصات ظاهری: ۱۲۲ ص

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۱۶-۰۴-۶

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: ادبیات - روان‌شناسی (Literature-Psychology)

اسطوره - جنبه‌های روان‌شناسی (Myth-Psychology aspects)

رده‌بندی کنگره: ۳۹۵ / ۱۲۹ / PN۲

رده‌بندی دیویی: ۸۰۱ / ۹۲

شماره کتابشناسی ملی: ۲۰۰۲۲۹۶

روانشناسی به روایت ادبیات و اسطوره

صالح کاکویی

انتشارات هاوژین

چاپ نخست - ۱۳۹۵ - ۱۰۰۰ نسخه

مازندران - ساری. تلفن: ۰۱۱-۳۳۳۶۱۲۳۹

Email: havzhin.publish@yahoo.com

فهرست مطالب

۷	پیش گفتار
---	-----------------

فصل اول - کلیات

۹	ارتش در حانی انسان
۱۲	روح از دیدگاه قرآن کریم
۱۴	پالایش فضا در قرآن
۱۶	مراتب نفس در قرآن

فصل دوم - ریشه‌های روان‌شناسی در اساطیر

۲۰	عقده‌ی آدیپ
۲۴	عقده‌ی الکتر
۲۵	اروس
۳۱	خود شیفتگی (نارسیسم)

فصل سوم - اصول کلی روان‌شناسی فروید و بازتاب آن در ادبیات

۳۵	تاناتوس (غریفوی مرگ)
۳۷	اید (نهاد)
۳۹	ایگو (من)
۴۲	سوپرایگو (فرامن)
۴۴	لیبدو (زیست‌مایه)
۴۶	روان‌پریشی
۴۶	فراق‌کنی

۴۷	 اصل هم‌نوایی
۴۸	 رؤیا
۵۱	 انواع رؤیا
۵۳	 رؤیا در بیداری
۵۶	 سیمای رؤیا در قرآن
۵۸	 تحلیل رؤیا در روان‌شناسی
۶۰	 تداعی آزاد
۶۲	 رؤیای در مکتب فروید

فصل چهارم - اصول و روش‌های روان‌شناسی یونگ و بازتاب آن در ادبیات

۶۸	 کارکردهای انرژی‌های روانی
۷۰	 نظام شخصیت از دیدگاه یونگ
۷۳	 کهن‌الگوها
۷۴	 انواع کهن‌الگوها در ادبیات و روان‌شناسی
۷۴	 سایه
۷۷	 نقاب
۷۸	 آنیما - آنیموس
۸۱	 خود
۸۲	 نمادهای آرکی تایپی

فصل پنجم - بازتاب بیماری‌های روانی در ادبیات

۸۵	 مالیخولیا
۸۶	 روان‌گسختگی
۸۷	 بحران هویت

فصل ششم - راه‌های آرامش روانی

۸۹		رسوخ عاطفی با موسیقی و شعر
۹۴		معنویت درمانی
۹۵		سماع عارفانه
۱۰۰		راه آرامش ذهنی در مکتب بودایی

فصل هفتم - انحرافات جنسی در ادبیات فارسی

۱۱۱		هم‌جنس‌بازی
۱۱۴		آرگول جنسی
۱۱۵		آزارخواهی
۱۱۷		یادگارخواهی
۱۱۹		حیوان‌خواهی
۱۱۹		بچه‌بازی
۱۲۱		پی‌نوشت‌ها
۱۲۳		منابع و مأخذ

پیش‌گفتار

همه‌ی آنچه از اسطوره، هنر و ادبیات در مورد روح و روان وجود دارد، زیبا و دل‌انگیز است؛ چون بدون روح، قدرت پرواز در آسمان عشق و هستی وجود ندارد؛ هیچ پویایی و نشاط هم احساس نمی‌گردد؛ سرچشمه‌ی هر آفرینش هنری و ادبی، اهتزاز روح است؛ تا روح به اهتزاز در نیاید، طبع شکوفا نمی‌گردد؛ خیل و دریا شکل نمی‌گیرد و اسطوره‌ای از عشق و اراده خلق نمی‌شود.

اسطوره، گنجینه‌ی مکتوبه‌ی درونی انسان در طول سده‌های تاریخ با چاشنی عشق، مرگ، رؤیا، اضطراب و ... می‌باشد. اسطوره، با روح و روان پیوند می‌خورد؛ چون که هنر و اسطوره از سطوح ناخودآگاه انسان فوران می‌کنند؛ در دو، تصویر درهم شکسته‌ی انسان‌هایی را به نمایش می‌گذارند که در مشکلات روحی و انسانی خود غرق و غرق‌شده‌اند.

روح، زیور انسان است؛ لایه اندر لایه است. این جوهره لطیف و زیبا در عین وحدت، متکثر است و در عین تکثر واحد است؛ هم زیبا و انسانی است و هم نازیبا و حیوانی؛ روح‌های زیبا می‌توانند زیبایی‌ها و هنر را درک کنند؛ به قول مولانا:

«چون شدی زیبا بدان زیبارسی
که اندر روح را از بی‌کسی»

روح‌های حیوانی دچار تفرقه‌اند و روح‌های انسانی وحدت دارند. آنان که در مرتبه‌ی حیوانی توقف کرده‌اند میان‌شان دشمنی و تقار است؛ آنان که از مرتبه‌ی حیوانی در گذشتار «من و ما» را پشت سر نهاده‌اند از سرچشمه زلال وحدت سیراب شدند؛ به قول مولوی:

«جان گرگان و سگان هر یک جداست
متحد جان‌های شیران خداست»

مولانا روح را به مور سیاهی تشبیه می‌کند که بر روی گلیمی سیاه راه می‌رود و جسم را به دانه‌ای که در دهان آن مور سیاه قرار دارد؛ دانه را می‌بینی اما مور سیاه پوشیده شده‌است؛ با این تشبیه روح نهان و جسم عیان است.

مور پنهان، دانه پیدا، پیش راه

«مور آسود بر سر لبد سیاه

دانه هرگز کی رود بی دانه بر»

عقل گوید چشم را نیکو نگر

در این جستار سعی شده است که ابتدا تأثیر اسطوره، بر روان‌شناسی مورد بررسی قرار گیرد سپس ریشه‌های روانی هنر و ادبیات بر اساس اصول روان‌شناسی نوین فروید، یونگ، اریکسون و ... واکاوی شود؛ در این راستای، از تمامی کتاب‌های نظریه شخصیت، روان‌شناسی و حتی روان‌پزشکی مطرح فیش برداری شد و در مرحله نهایی فیش‌هایی که با اسطوره و ادبیات ارتباط تنگاتنگ دارند گلچین شدند و به اندازه بضاعت علمی نگارنده از اساطیر یونان و ایران و ادبیات فارسی برای آنان شاهد مثال آورده شد.

هدف نگارنده در این مجموعه ایجاد ارتباط بین دو علم روان‌شناسی و ادبیات و همچنین تحلیل روانی بر آثار ادبی و سری می‌باشد؛ در پایان از استاد نصیری، دانشجوی دکترای روان‌شناسی، که با دقت نظر پیش‌نویس اول را مطالعه و اصلاح فرمودند، قدردانی می‌شود؛ این مجموعه می‌تواند راهگشای کسانی باشد که به رابطه ارتباط بین رشته‌ای (بین روان‌شناسی و ادبیات) برقرار کنند. چون که میدان برای کار بسیار وسیع است.

صالح کاکویی

۱۲ بهمن ۱۳۹۴